

Nr 112

Av herr Spångberg, *angående behandlingen av samvetsömma värnpliktiga.*

Enligt värnpliktslagen är svensk man värnpliktig från och med det kalenderår under vilket han fyller 18 år till och med det år han fyller 47. Befrielse från värnpliktstjänst kan meddelas av Kungl. Maj:t då synnerliga skäl föreligger.

Värnpliktig som känner djup samvetsnöd inför att bruka vapen mot medmänniskor kan tilldelas vapenfri värnpliktstjänst. Befrielse från vapenfri värnplikt medges icke. Den vapenfrie värnpliktige betraktas författningsenligt som krigsman och hans tjänst som skogshuggare i Uppsala universitets skogar — dit exempelvis Jehovas vittnen i regel inkallas för värnpliktstjänst — eller annat civilt arbete betecknas som tjänst inom totalförsvaret. Vägran att utföra sådan värnplikt straffas med fängelse eller straffarbete. Liknande bestämmelser gäller även inom civilförsvaret.

Dessa metoder strider uppenbart mot grundlagens föreskrift att myndighet inte får tvinga någons samvete, och de strider mot den av vårt land godkända konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Frågan om en lämpligare behandling har flera gånger framförts i riksdagen. En motion i frågan vid 1962 års riksdag avslogs under hänvisning till ÖB:s mening att de »vapenfria med hänsyn till totalförsvarets personalbehov måste erhålla sådan utbildning, att de efter tjänstgöringens slut kan placeras i någon krigsviktig befattning». Utskottets talesmän sökte dock lägga en rimligare tolkning av utskottets hemställan och ansåg att även frågan om civil ersättningstjänst utanför krigsmakten kunde inrymmas i beslutet om viss översyn av lagen om vapenfria värnpliktiga.

En utredning för översyn av tjänstgöringsförhållandena för vapenfria värnpliktiga har nyligen tillsatts. Denna kommer sannolikt inte att ta upp frågan om lämpligare behandling av de samvetsömma vapenfria värnpliktsvägrarna. Det heter i direktiven: »Utgångspunkten för utredningen skall därvid vara, att målet för utbildningen är att de vapenfria värnpliktiga skall kunna fylla en uppgift inom totalförsvaret.» Den vapenfria värnpliktige kommer sålunda att även framdeles betecknas som krigsman, och hans vägran att i denna egenskap utföra tjänst straffas med fängelse som hittills.

Under tidigare debatter om lämpligare behandling av här ifrågavarande samvetsömma har erinrats om andra lösningar med bättre samklang till

principen om samvetsfrihet och konventionen om de mänskliga rättigheterna. Man kan mycket väl tänka sig tjänst utförd utanför försvarsväsendet. Fängelse är ingen god lösning för bekämpande av samvetsbetänkligheter hos kulturellt och moraliskt högtstående personer. En utredning kan inte ha några svårigheter att komma till för samhället god lösning av detta problem, mera värdigt ett civiliserat samhälle.

Med stöd av vad här anförts hemställes,
att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen anhålla om utredning snarast möjligt av frågan om åstadkommande av lämpligare behandling av personer som på grund av samvetsbetänkligheter vägrar utföra tjänst som vapenfria värnpliktiga eller inom civilförsvaret.

Stockholm den 21 januari 1964

Aug. Spångberg